

РАЗВИТИЕ НА ШКОЛАТА ЗА ЗАПАСНИ ОФИЦЕРИ ОТ КРАЯ НА ДВАДЕСЕТТЕ ГОДИНИ НА XX ВЕК ДО КРАЯ НА ВТОРАТА СВЕТОВНА ВОЙНА (1928 – 1945 Г.)

Д-р Николай Павловски

Национален военен университет „Васил Левски“

Резюме. Предложеното изследване с насоченост към историческия преглед на подготовката на офицерите от запаса на Българската армия представлява опит за изследване на основната форма за подготовка на този специфичен вид военнослужещи в дефинирания период. В статията поетапно се извършва проучване на плавното възстановяване на Школата за запасни офицери в условията на все още действащия Ньойски договор и нейното функционално развитие до края на Втората световна война. Предметът на научния труд се свързва със систематизиране на взаимовръзката между възстановяването на системата за подготовка на офицерите от запаса, възраждането на традициите ѝ и породените новости от нейното развитие, заложените цели на Министерството на войната и наближаващата Втора световна война с присъщите ѝ изисквания в областта на военното дело. Изследваната проблематика се базира на анализа и обобщението на двадесет архивни единици, основно от фонда на Школата, извлечени от Държавния военноисторически архив на страната ни.

Ключови думи: Школа за запасни офицери; подновяване; напредък; подготовка; военни подразделения

Школата за запасни подпоручици е създадена през 1901 г. в София с основна мисия, свързана с подготовката на младши офицери за запаса на армията на Княжество България. В резултат на общата мобилизация на армията за предстоящата Балканска война, съгласно заповедта на учебното заведение № 120 от 19 септември 1912 г.¹⁾ същата престава да функционира. След Междусъюзническата война Школата за запасни офицери е възстановена отново въз основа на заповедта за демобилизация на армията от 15 август 1913 г.²⁾ По време на Първата световна война Школата преминава в състава на Военното на Негово Величество училище³⁾ и продължава да произвежда в съкратени срокове необходимите кадри за офицери от запаса, които реално участват във войната съгласно предписанието на щаба на армията № 2734 от 9 септември

1915 г. Заедно с всички военнoучебни заведения в страната, с изключение на Военното училище (Zlatev 2004, 100), на основание на Височайши Указ № 96 от 29 декември 1920 г. на цар Борис III (Rukhchev 2004, 25) Школата за запасни подпоручици⁴⁾ е разформирована съгласно член 73 от клаузите на Ньойския договор (Yavashchev 1999, 129)⁵⁾. Официално до 1927 г. процесът за подготовка на офицери от запаса в България е напълно преустановен в съответствие с ограниченията на договора. Фактически обаче Школата за запасни подпоручици е преустроена, приспособена и видоизменена във 2-ра софийска жандармерийска дружина, отново с основно назначение да подготвя кадри за жандармерията на Царство България.

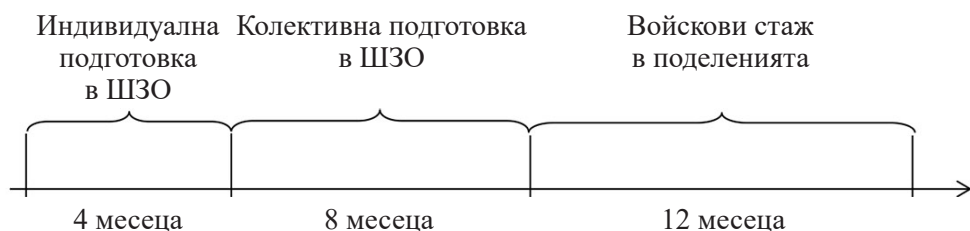
Правилен ход, предприет от военното ръководство на страната ни в този период, е решението за възстановяването на учебното заведение, като на 10 февруари 1928 г., съгласно строго поверителна министерска заповед № 7 и с устна заповед на командира на 1-ви пехотен софийски полк, 2-ра софийска жандармерийска дружина е трансформирана в нова войскава част. Фактически тя е възобновената Школа за запасни офицери (ШЗО), която е и обект на статията.⁶⁾ Използвайки скрита форма на съществуване, военнoучебното заведение преминава в процес на плавно възстановяване и възраждане на традициите във връзка с обучението на офицери за запаса на армията ни през следващите десетилетия, което е и основният фокус на научната разработка. Нейна цел е реконструкцията на тази част от военнoобразователната система в България, която се занимава с подготовката на запасни офицери в периода между световните войни. Една от задачите ѝ е разкриване ролята на военнoучебното заведение при масовата подготовка в теоретично и практическо отношение на младши командни кадри за запасни офицери. С това, на свой ред, трябва да се очертае приносът на Школата в строителството на Българската армия през периода.

Курсистите в ШЗО в началото на периода се набират прикрито от постъпилите във войската младежи на доброволен принцип съгласно Закона за устройство на войската и пограничната стража, а след 1940 г. с възобновяването на задължителната военна повинност – от ежегодно постъпващия контингент във войската новобранци в зависимост от отпуснатите вакантни места за родовете войски. Основните условия за прием на кандидатите за обучение в ШЗО са да притежават висше или средно образование, да са физически здрави съгласно утвърдени медицински стандарти, като за някои от специалностите се държи и изпит по физическа подготовка⁷⁾.

През структурата за подготовка на офицери за запаса преминават хиляди възпитаници. През всяка учебна година на изследвания период се приемат не по-малко от 1000 школници, като през 1935 г. са приети най-много обучаеми – 1476 школници (1020 пехотинци, 180 артилеристи, 76 конници, 160 инженери и 40 интендантски специалисти)⁸⁾. Допълнително ШЗО подпомага и редовната армия с офицери. Така например през 1942 г. в 67-и випуск на Военното учи-

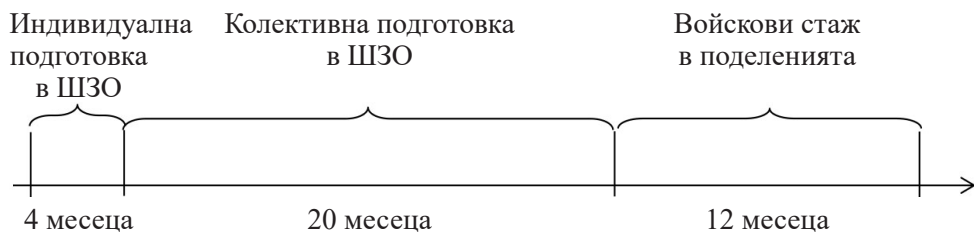
лице постъпват общо 37 школьници, които попълват випуска, след като е извършено прочистване и випускът намалява от 212 души едва на 60 души личен състав. Това е доказателство, че малко повече от 1/3 от офицерите на този випуск са осигурени от състава на обучаемите на Школата (Rukhchev 2012, 453).

Продължителността на обучението в ШЗО е обвързана с особеностите и сложността на всяка специалност, както и със сроковете, предвидени в двата закона за военните сили на Царство България, съответно от 1940 г. и 1944 г., с възстановяването на наборната армия⁹⁾. За всички школьници, без летците и моряците, съгласно фиг. 1 е предвиден двугодишен курс на обучение, от които една година в школното учебно заведение и една година стаж по съединенията, частите и подразделенията по специалността.

Фигура 1. Периоди на обучение на школьниците по всички специалности без обучаемите за летци и моряци

От друга страна, фиг. 2 представя курса на обучение за офицерите от запаса, обучавани за летци и моряци, който е с една година по-дълъг от този на всички останали специализации¹⁰⁾.

Фигура 2. Периоди на обучение на школьниците летци и моряци

Обхватът на учебното заведение се разпростира и в трите съществуващи тогава войски – земни, въздушни и морски¹¹⁾. Изследването доказва неразривната връзка, която съществува между триединството: изискванията на средата за сигурност, обучението на школьници в множество специализации, организационна

структура на военноучебното заведение. Особеното за последното е, че същото постоянно поетапно увеличава структурата си, като щатът се видоизменя периодично през годините в зависимост от необходимостта за подготовката на определени специалисти. С увеличаването на обучаемите се окрупняват и подразделенията, в които е организирана учебно-бойната им подготовка. През периода Школата за запасни офицери се развива със следните отдели: пехотен, артилерийски, инженерен, кавалерийски, брониран, специална дружина, конен ескадрон¹²⁾.

Подготовката на школьниците, освен че е организирана на индивидуален и колективен принцип, се подразделя на обща и специална. При общата подготовка се изучават общите дисциплини, а в специализираната се акцентира върху специфичните дисциплини в зависимост от вида и рода въоръжени сили. Обучението завършва със стаж в подходящите според специалността подразделения на сухопътните, военноморските и въздушните части¹³⁾.

Въпреки че в Школата за запасни офицери се подготвят основно специалисти за земните войски, не би следвало да се омаловажава обстоятелството, че се подготвят и кадри за Въздушните и Морските войски. За нуждите на основните родове земни войски се обучават специалисти за командири на пехотни, тежко (т) картечни, бронирани, ударни, артилерийски, минохвъргачни, противовъздушни, конни, инженерни и свързочни (армейски, артилерийски и пехотни; жични и безжични) взводове. Потребностите на спомагателните войски към земните се задоволяват с обучението на автомобилни, интендантски, химически, медицински, ветеринарни, технически и железопътни, товаро-оръдейни и топогеодезични специалисти¹⁴⁾.

През анализирания период в ШЗО продължава обучението на пилоти и наблюдатели, започнало още преди тридесетте години за нуждата на Въздушните войски. От 1936 г. Въздушното училище в Казанлък преминава в подчинение на Министерството на войната и се придава към Въздушни войски, като се преименува във Въздушни учебни школи. В него основно се подготвят запасни офицери летци и подофицери за редовната армия. Две години по-късно Школната въздушна рота е преведена на постоянно местослужене във въздухоплавателното школно летище в Казанлък, където се обособява като Въздушен отдел на ШЗО. За военновременните формирования на Въздушните на Н.В. войски се подготвят запасни пилоти, строеви офицери, технически офицери и аеролози¹⁵⁾. Допълнително следва да се посочи, че механици, притежаващи средно техническо образование, показващи изключително добър успех и работещи в авиационните орляци като военни техници, след като допълнително завършват тримесечни курсове към въздушния отдел на ШЗО, се назначават на ръководни длъжности като военно-технически началници¹⁶⁾.

Във връзка с третия вид въоръжени сили, редно е да споменем, че през 1932 г. се изпращат като школьници за следване на курса на ШЗО подофицери от Техническият отдел на Морското машинно училище, които сформират т.нар.

морски взвод към Радомирската група.¹⁷⁾ Изпратените от Морското машинно училище възпитаници изучават основните дисциплини в Школата, а в Морската учебна част се набляга на усвояването на специализираните предмети.¹⁸⁾

В статията се отразяват само най-важните моменти от подготовката на школниците, като се обръща внимание на общите положения по отношение на обучението им. Класните и строевите занятия продължават да се организират на летен и зимен период, масово се преминава на седмичен цикъл на учебния процес.¹⁹⁾ През годините може да се установят известни различия в учебните програми, които следва обаче да определим като незначителни.²⁰⁾ С цел онагледяване, като пример обобщените данни за изучавания учебен материал в Школата през учебната 1938/1939 г. са изложени в табл. 1.

Таблица 1. Изучаван учебен материал за учебната 1938/1939 година

УЧЕБНИ ПРЕДМЕТИ	Учебен материал за летния период на учебната 1938/1939 г.											
	Пехотно и т. картени	Противо- бронирани	Минохвъргачни	Химически	Пионери	Пехотно свързочни	Армейско свър- зочни	Артилеристи	Пилоти	Аеролози	Санитари	Ветеринари
Учение за държавата	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	-	-
Тактика и тактич. задачи	77	77	77	77	66	55	66	66	33	33	-	-
Военна топография	22	22	22	22	22	22	22	33	22	22	11	11
Пехотно стрелково дело	22	11	11	11	11	11	11	-	-	-	-	-
Минохвъргачно стрел. дело	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Противоотбранит. стр. дело	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Укрепване и маскировка	22	22	22	11	44	11	11	11	22	22	-	-
Свързочна служба	22	22	22	11	-	66	88	33	-	-	-	-
Химическа служба	33	22	22	66	-	22	-	-	-	-	22	22
Минноподдривно дело	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-
Военни пътища	-	-	-	-	22	-	-	-	-	-	-	-
Военни мостове	-	-	-	-	22	-	-	-	-	-	-	-
Военна администрация	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	22
Артилерийско стрелк. дело	-	-	-	-	-	-	-	44	-	-	-	-
Наука за коня	-	11	11	-	-	11	-	11	-	-	-	-
Противовъздушна стрелба	-	-	-	-	-	-	-	33	-	-	-	-
Електросвързочно дело	-	-	-	-	-	-	-	33	-	-	-	-
Санитар.служба в мирно вр.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	-
Санитар. служ. във воен. вр.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55	-
Военна хигиена	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	33

УЧЕБНИ ПРЕДМЕТИ	Учебен материал за летния период на учебната 1938/1939 г.											
	Пехотно и т. картени	Противо- бронирани	Минохвъргачни	Химически	Пионери	Пехотно свързочни	Армейско свър- зочни	Артилеристи	Пилоти	Аеролози	Санитари	Ветеринари
Военна хирургия	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	66	-
Санитарна статистика	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-
Такт. на разн. род. войски	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	33
Вет. ремонт. сл. в мирно вр.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22
Вет. ремонт. сл. във в. вр.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55
Специална подготовка	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	66
Ветеринарна статистика	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
Устройство на самолета	-	-	-	-	-	-	-	-	22	-	-	-
Самолетни мотори	-	-	-	-	-	-	-	-	33	-	-	-
Теория на летенето	-	-	-	-	-	-	-	-	22	-	-	-
Техника на летенето	-	-	-	-	-	-	-	-	22	-	-	-
Падобранно дело	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-
Хигиена на летеца	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-
Метеорология	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55	-	-
Метеорол. уреди и наблюд.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	-	-
Изсл. на високата атмосф.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	-	-
Шифриране и дешифриране	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-
Карти за времето	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-
Всичко часове	231	231	231	231	231	231	231	297	231	231	275	275

УЧЕБНИ ПРЕДМЕТИ	Учебен материал за зимния период на учебната 1938/1939 г.												
	Пехотно и т. картени	Противо- бронирани	Минохвъргачни	Химически	Пионери	Пехотно- свързочни	Армейско свързочни	Земна батарея	П. В. батарея	Пилоти	Аеролози	Въздушна рота	Моряци
Военна история	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	-	45
Военна педагогика	35	35	35	35	35	35	35	35	35	26	26	-	35
Военно законознание	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	-	22
Тактически задачи	91	104	104	91	52	91	65	52	39	39	-	-	26
Военна администрация	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	-	15

УЧЕБНИ ПРЕДМЕТИ	Учебен материал за зимния период на учебната 1938/1939 г.												
	Пехотно и т. картени	Противо- бронирани	Минохвъргачни	Химически	Пионерни	Пехотно- свързочни	Армейско свързочни	Земна батарея	П. В. батарея	Пилоти	Аеропози	Въздушна рота	Моряци
Наука за коня	9	-	-	9	9	9	9	-	-	-	-	-	-
Химическа служба	-	-	-	-	26	-	26	26	13	-	-	-	26
Свързочна служба	-	-	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-	13
Артилерия	-	-	-	-	-	-	-	26	26	-	-	-	-
История на въздухоплаването	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	13	-
Такт. на въздушни войски	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39	-	-	-
Такт. на разузнав. авиация	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-	-	-
Такт. на бомбардировъчната и щурмовата авиация	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-	-	-
Такт. на изстребит. авиация	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-	-	-
Метеорология	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	26	-
Метеорол. уреди и наблюд.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-
Изслед. на високата атмосф.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-
Шифриране и дешифриране	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-
Карти за времето	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-	-
Обслуж. на метеорол. уреди	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-
Походни и метеорологични станции	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-	-
Наблюд. на хим. служба	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-
Метеорологично подсигуряване на летенето	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-	-
Укрепване и маскировка	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	13
Тактика	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39	26
Учение за държавата	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	26
Военна топография	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	13
Пехотно стрелково дело	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	13
Устройство на самолета	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-
Въздушна навигация	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-
Теория на летенето	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-
Хигиена на летеца	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-
Въздушни мотори	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-
Летищно дело	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-

УЧЕБНИ ПРЕДМЕТИ	Учебен материал за зимния период на учебната 1938/1939 г.												
	Пехотно и т. картени	Противо- бронирани	Миновъзгачни	Химически	Пионерни	Пехотно- свързочни	Армейско свързочни	Земна батарея	П. В. батарея	Пилоти	Аеропози	Въздушна рота	Моряци
Електросвързочно дело	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-	-	-	-
ВСИЧКО	217	221	221	217	217	217	217	221	221	277	277	273	273

Посочената учебна година може да послужи като отправна точка за ориентирване в учебната дейност през периода. Учебно-възпитателната дейност се провежда успоредно с развитието на военноприложните спортове и състезания²¹⁾, възстановяване и развиване на българските традиции. Елемент на надграждане на тези традиции става съчиняването на „Марш на Школата“ и маршове на всеки випуск²²⁾, активната творческата дейност, издаването на специализираното списание „Дух и победа“²³⁾. В началото на месец юни 1945 г. Школата приема патронажа на великия поет и революционер Христо Ботев, като официалното ѝ наименование става Школа за запасни офицери „Христо Ботев“²⁴⁾.

В заключение следва да се отбележи, че откритите архивни извори се оказват достатъчни за реконструирането на модела на функциониране на Школата в заложения времеви континуум. Характерен момент, установен от изследването, е, че възстановяването на системата за подготовка на офицерите от запаса се осъществява с изключително бързи темпове. Постигнатият успех е особеност на българската военна история с оглед на факта, че докъм средата на периода подготовката се провежда все още неофициално и тайно поради действащите ограничения на Ньойския договор.

Школата разширява дейността си, като се създават множество структури, включително и клонове към други учебни заведения. Развитието ѝ води до ключовата ѝ роля и основния ѝ принос, а именно да подпомага осигуряването на мирновременната и военновременната кадрова база. С тази задача Школата блестящо се справя, като обучава 27 265 запасни офицери в повече от 25 специалности за въоръжените сили на България²⁵⁾, което води до по-лесното възвръщане на Българската армия след отмяната на ограниченията на Ньойския договор.

В хода на Втората световна война, се наблюдава, че през 1943 г. и 1944 г. в Школата са произведени по два випуска на година независимо от факта, че българските войски не участват в бойните действия на Източния фронт. Изхождайки от историческите поуки, ШЗО продължава да функционира по време на войната и остава адекватна за времето си, като изпълнява основната си цел, без да се променят особено продължителността на учебното време,

учебните програми и изучаваните предмети. Резултатите от нейната дейност несъмнено дават своя принос за успеха на Българската армия в Отечествена война (1944 – 1945 г.).

БЕЛЕЖКИ

1. ДВИА, ф. 1520, оп. 1, а. е. 54, л. 330 – 331.
2. Пак там, а. е. 58, л. 1; (1961, с. 105, 107).
3. Пак там, а. е. 237, л. 2.
4. ДВИА, ф. 1, оп. 5, а. е. 498, л. 390 – 392.
5. ДВИА, ф. 1, оп. 5, а. е. 498, л. 390.
6. ДВИА, ф. 1520, оп. 1, а. е. 112, л. 17, 24, 51.
7. Пак там, а. е. 166, л. 124; а. е. 189, л. 75 – 77.
8. Пак там, а. е. 157, л. 39, 43, 332; а. е. 166, л. 155; а. е. 177, л. 1, 65; а. е. 189, л. 76; а. е. 200, л. 87; а. е. 210, л. 93; а. е. 225, л. 84; а. е. 245, л. 52; а. е. 270, л. 95, 108, 237, 326.
9. Държавен вестник, бр. 133, 15 юни 1940; Държавен вестник, бр. 76, 13 април 1944.
10. ДВИА, ф. 1, оп. 1, а. е. 432, л. 497; Поверителна заповед на министъра на войната № 437 от 2 декември 1942 г. Военноисторическа библиотека; Поверителна заповед на министъра на войната № 15 от 1 февруари 1939 г. Военноисторическа библиотека.
11. Видовете войски представляват съвременните видове въоръжени сили, съответно Сухопътни войски, Военновъздушни сили и Военноморски сили.
12. ДВИА, ф. 1520, оп. 1, а. е. 136, л. 47, 55; а. е. 147, л. 44, 50, 322; а. е. 210, л. 96, 97.
13. Пак там, а. е. 136, л. 248; а. е. 157, л. 1; а. е. 157, л. 331; а. е. 200, л. 271;
14. Пак там, а. е. 189, л. 76; а. е. 225, л. 84, 88, 135, 185; а. е. 245, л. 269.
15. Аерологията представлява дял от метеорологията, който изучава явленията във въздушните слоеве и има за задача да усъвършенства методите за изследване на високите атмосферни слоеве.
16. ДВИА, ф. 1, оп. 1, а. е. 432, л. 497; Поверителна заповед на министъра на войната № 437 от 2 декември 1942 г. Военноисторическа библиотека; Поверителна заповед на министъра на войната № 15 от 1 февруари 1939 г. Военноисторическа библиотека; (2004, 195).
17. Радомирската, Княжевската и Софийската група са с ранг на дружини, като от тях и техните подразделения се формират пехотен, артилерийски, пионерен (по-късно инженерен) отдел.
18. ДВИА, ф. 1520, оп. 1, а. е. 225, л. 348 – 349.

19. Пак там, а. е. 177, л. 311; а. е. 189, л. 175, 349; а. е. 200, л. 165, 269-279; а. е. 210, л. 12 – 13, 197 – 198; а. е. 225, л. 31 – 32, 89, 174 – 175, 331 – 339.
20. Пак там, а. е. 210, л. 96-97, 335 – 336.
21. Пак там, а. е. 177, л. 165, 364 – 365; а. е. 189, л. 49, 152 – 153; а. е. 210, л. 186 – 187; а. е. 225, л. 158 – 159, 323 – 325; а. е. 269, л. 20 – 21; а. е. 331, л. 83 – 87.
22. Пак там, а. е. 177, л. 119, 209.
23. Пак там, а. е. 269, л. 392 – 393.
24. Пак там, а. е. 331, л. 344, 361.
25. Пак там, а. е. 135, л. 149; а. е. 147, л. 213; а. е. 157, л. 30; а. е. 166, л. 75, 94, 110; а. е. 177, л. 52; а. е. 189, л. 56; а. е. 200, л. 39; а. е. 210, л. 66; а. е. 225, л. 59; а. е. 226, л. 29; а. е. 245, л. 29, 525; а. е. 258, л. 370.

ЛИТЕРАТУРА

- Златев, М., 2004. Ньойският договор и военното училище. В: *Сборник доклади от национална научна конференция по повод 85-ата годишнина на Ньойския диктат (27.XI.1919)*. София: Съюз на възпитаниците на Военните на Негово Величество училища, Школата за запасни офицери и родолюбивото войнство и гражданство, 100 – 105.
- Рухчев, Н., 2012. *Военното училище на България 1878 – 2002. Исторически очерк*. София: Съюз на възпитаниците на военните на Негово Величество училища, Школата за запасни офицери и Родолюбивото войнство и гражданство.
- Рухчев, Н., 2004. Военните клаузи на Ньойския диктат и отраженията им върху Българската войска. В: *Сборник доклади от национална научна конференция по повод 85-ата годишнина на Ньойския диктат (27.XI.1919)*. София: Съюз на възпитаниците на Военните на Негово Величество училища, Школата за запасни офицери и Родолюбивото войнство и гражданство, 21 – 30.
- Явашчев, С., 1999. Реформите в Българската армия, отразени в регламентиращите документи от 1919 до 1944 г. *Военноисторически сборник*. (6), 128 – 141.

REFERENCES

- Rukhchev, N., 2004. Voennite klauzi na N'oiškiya diktat i otrazheniyata im vŭrkhu Bŭlgarskata voŭska. V: *Sbornik dokladi ot natsionalna nauchna konferentsiya po povod 85-ata godishnina na N'oiškiya diktat (27.XI.1919)*. Sofia: Sŭyuz na vŭzpitanitsite na Voennite na Negovo Velichestvo uchilishta, Shkolata za zapasni ofitseri i Rodolyubivoto voŭnstvo i grazhdanstvo, 21 – 30. [in Bulgarian]

- Rukhchev, N., 2012. *Voennoto uchilishte na Bŭlgariya 1878 – 2002. Istoricheski ocherk*. Sofia: Sŭyuz na vŭzpitaniysite na voennite na Negovo Velichestvo uchilishta, Shkola za zapasni ofitseri i Rodolyubivoto voŭnstvo i grazhdanstvo. [in Bulgarian]
- Yavashchev, S., 1999. Reformite v Bŭlgarskata armiya, otrazeni v reglamentirashtite dokumenti ot 1919 do 1944 g. *Voennioistoricheski sbornik- Military History Collection*, (6), 128 – 141. [in Bulgarian]
- Zlatev, M., 2004. N'oŭskiyat dogovor i voennoto uchilishte. V: *Sbornik dokladi ot natsionalna nauchna konferentsiya po povod 85-ata godishnina na N'oŭskiya diktat (27.XI.1919)*. Sofiya: Sŭyuz na vŭzpitaniysite na Voennite na Negovo Velichestvo uchilishta, Shkolata za zapasni ofitseri i Rodolyubivoto voŭnstvo i grazhdanstvo, 100 – 105. [in Bulgarian]

RESERVE OFFICERS SCHOOL DEVELOPMENT FROM THE END OF THE TWENTIES OF THE XX CENTURY TO THE END OF WORLD WAR II (1928 – 1945)

Abstract. In the proposed military history study with a focus on the historical review of the preparation of officers from the reserve of the Armed Forces of Bulgaria, an attempt is executed to study the basic form of training of this specific type of servicemen in the defined period. The article gradually examines the gradual restoration of the Reserve Officers' School under the still valid Neuilly Treaty clauses and its functional development until the end of the World War II. The subject of the scientific work is related to the systematization of the relationship between the restoration of the training system for reserve officers, the revival of its traditions and the innovations of its development, the goals of the Ministry of War and the approaching World War II with its inherent requirements in military affairs. The researched problematic, included in the scientific production, is based on the analysis and summary of historical sources in the form of more than twenty archival units, mainly from the school's fund, extracted from the State Military Historical Archive of our country.

Keywords: Reserve Officers School; renewal; progress; preparation; military formations

✉ **Dr. Nikolay Pavlovski, Assist. Prof.**

Web of Science Researcher ID: H-2882-2016

<https://orcid.org/0000-0002-1570-8496>

Vasil Levski National Military University

5000 Veliko Tarnovo, Bulgaria

E-mail: nvpavlovski@nvu.bg